

## Scheiber Hugó (1873-1950)

Royal Orfeum, 1930 körül

Vegyestechnika, papír 65 x 48 cm

Jelezve középen lent: Scheiber H.

### Irodalom:

- Haulisch Lenke: Scheiber Hugó. Serpent, Budapest, 1995.
- Szabó Júlia: Haulisch Lenke: Sch. H., Serpent, Budapest, 1995. Ars Hungarica, 1996/2. 245-247.
- Lánosz Sándor: Egy mappa története. Művészet, 1985/11-12. 28-33.
- Magyar Művészet 1919-1945. Szerk. Kontha Sándor. Akadémia, Budapest, 1985. 394-395.

### Reprodukálva:

- Haulisch Lenke: Scheiber Hugó. 113. oldal 173. kép

Scheiber a húszas évek expresszionizmusa és egy sajátosan értelmezett futurizmust követően, a harmincas évekre mindezeknek egyfajta dekoratív, ha tetszik art deco-s, nosztalgikus szintézisét valósítja meg festészetében. Rabinovszky Máriusz, Scheiber Tamás Galériabeli kiállítása alkalmából így fogalmaz: *“Érdekes, mennyire át tud ütni ez a művészet még a viszonylagosan konzervatív közönségünk körében is. Van valami könnyen érthető Scheiber futurizmusában. (Mert itt tulajdonképpen megiffodott futurizmusról van szó.) Olyan széles jökedv hahotázik mozgalmasan szabdalt képein, hogy ez mindenkit megfog, akinek a nagyváros életigenlése iránt csak némi érzése is van. Magasvasút, fényreklám, bártáncosnő, cocktail keverő, dzsessz-zenész, forgalmi rendőr s miegyéb járja pattogó, kápráztató kánkántáncát a szemünk előtt, oly sokrétű ritmusban és oly ízletesen tagolt tarkaságban, hogy nemcsak mulatunk, de gyönyörködünk is.”* (Magyar Grafika 1929.) Nagy általánosságban az Orfeumra is illik Rabinovszky észrevétele; Scheiber itt valóban a nagyvárosi életöröm festőjeként mutatkozik meg.

A kompozíció középpontja a kánkánt járó táncosnő, akit indigó lila, tüpettyes ruhájában, éppen a láblendítés előtti pillanatában metszett ki a az időből a festő ecsetje. Táncosnőnk az orfeum parányi porondján, reflektortok keresztútjében áll, a jelenetet lámpák fehér és piros buborékjai ússzák körül, miközben ő lábát és karját egy sárga fénypászta ékjébe feszíti be. Feje oldalra tekint, az arc is éppen csak jelölve van, ruháját a jól ismert mozdulattal felhúzza. A táncosnő működésének automatizmusa láttán azt is hihetnénk, hogy olyasféle, filigrán balerináról van szó, aki csinos kis zenedobozban lakik, és aki majd kulccsal felhúzza, rugóra járva táncra perdül. A stilizálásban Scheiber még messzebb megy el a zenekari porondon üldögélő fekete zenészek és a képszél sávjában helyet kapó nézősereg *“ábrázolásában”*. A páholyokban ülőkre merész perspektíva váltással - a frontális elvén megfelelően - hirtelen felülről látunk rá, és a négyze-

tes osztásokban színes, vibráló körökkel jelzett nézőkből nem is marad más, mint lapszéli dekoráció, bordűr.

A zenészek sárga öltönyben fehér zsabóban ülnek félkörívben, szorosán egymás mellett a képtér felső harmadában, alakjuk az arctalan egybemosásig teljesen kiegyenlített, s úgy hatnak, mintha a táncosnő fényének emelése lenné az egyetlen rendeltetésük. Scheiber teljesen lemond a perspektíváról, a formák megsokszorozásáról és az időbeliség ábrázolásáról, mint futurisztikus játékról, hogy a főszerepet a fények különféle megjelenési formái, valamint a komplementer színek (zöld-piros, sárga-kék stb.) intenzív találkozásai vegyék át. Scheiber, - aki festett már önmagában álló spanyol táncosnőt, akiből itt a fodros ruha szertelen hullámozása maradt meg (Haulisch 91.kép), vagy fekete dzsesszzenekart, amelyből a fegyelmzett rend kicsinyített mását emelte át (Haulisch 241.kép) vagy M - betűre aggatott emberi figurát, amely táncosnőnk vázát is adja (Karmester, 1932. körül, Haulisch 242.kép) - most a tánc, a zene, a színház tematikájának stilizált összefoglalására tesz kísérletet. Erre a stilizálásban *“megiffodott futurizmusra”* gondolhatott Rabinovszky is, amikor Scheiber önfeledt, díszítő hajlamú rajzművészetét dicséri. A futurizmus eszköztára a két háború közötti avantgárd művészek kezén, így Scheiberén is jelentős módosuláson ment át. Scheiber a futurizmus radikális szemléletéből elhagyja a mozdulat fázisfelbontását és megsokszorozását, helyette a szín- és a fényreflexek keltette mustra rögzítését veszi célba. Az a futurizmus, amelyik az egyik nagy előd, Gino Severini táncosnőjét (Táncosnő a Pigalle-on 1912, Baltimore) oly erővel perdíti a képszél felé, hogy abból egy széttöredezett gyöngysor, és egyetlen szüntelen forgó-rezgő óriáskerék maradjon, már nem az ő világa. Scheiber kapcsán inkább hivatkozhatunk egy másik nagy mesterre, George Seurat-ra, akit Severini is mesterének tartott. Az ő kánkánt járó bábszerű alakjai is egy dinamikus, kiszámított mozdulat közben dermednek bele egyetlen és végtelen pillanatba, akár a *Royal Orfeum* lágyabban formált táncosnője.

A.K.

94. ▶

Scheiber Hugó (1873-1950)

### Royal Orfeum

Vegyestechnika, papír 65x48 cm

Jelezve középen lent: Scheiber H.

Kikiáltási ár: 1.500.000 Ft

